

3^e jaargang
Editie gierzwaluw 2

Nieuwsbrief Vogelwerkgroep IVN Oisterwijk

Inhoud:

- *Gierzwaluwweetjes*
- *Inventarisatie*
- *Postelstraat 1*
- *Zwaluwtoeren*
- *Een gouden gierzwaluw*
- *En verder*

Contact en informatie:

Gierzwaluwoisterwijk
@gmail.com

Hannie Nilsen
06-450 35 464

Gerard van der Kaa
06-241 98 030

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

een samenwerkingsverband tussen vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant.

Foto: Jochem Kühnen

Beste gierzwaluwliefebbers

Zoals u misschien al gemerkt hebt, zijn de kenmerkende zomerse geluiden van de gierzwaluw al weer verdwenen. Af en toe zie je nog een groep hoog in de lucht die oproept tot verzamelen maar giervluchten zijn weer verleden tijd. Vele gierzwaluwen zijn alweer vertrokken naar zuidelijkere streken.

Maar hoewel het gierzwaluwseizoen kort is, en het weer soms tegenviel, hebben we toch een volledige inventarisatie in Moergestel kunnen doen. Met onverwachte resultaten. Een uitgebreid verslag hiervan komt over enkele maanden in het jaarverslag maar in deze nieuwsbrief vindt u vast een kort overzicht.

Met verder nog het laatste nieuws over de zwaluwtoeren, enkele gierzwaluwweetjes en een kort relaas over een hele bijzondere zwaluw hopen we weer een interessante nieuwsbrief te hebben.

Veel leesplezier, Gerard en Hannie

Gierzwaluwweetjes

Gierzwaluwseizoen 2013

Het jaar begon slecht voor de gierzwaluw. Mei was koud en nat, niet alleen in Nederland maar in heel Europa. Overal werden dode gierzwaluwen gevonden, vele bekende broedplaatsen bleven leeg.

Waar de gierzwaluwen wel terugkeerden op het nest, kwamen ze niet tot broeden.

"Nestkolonies zijn maar voor 50% bezet, vele hebben nog steeds geen eieren en er liggen veel dode jongen op het nest. Nooit zoiets gezien" werd gezegd.

Ook in Nederland waren berichten te horen over lege kisten, uit het nest verwijderde eieren en zeer late eerste legfels. Maar ook werd er melding gemaakt van broedgevallen die gewoon volgens de kalender verliepen. De gierzwaluwen bij 'Beleef de lente' kwamen jammer genoeg niet tot broeden.

In de Joanneskerk was de eerste gierzwaluw terug op 2 mei, maar ook hier waren de meeste gierzwaluwen erg laat. In kast 2 bijvoorbeeld, waar al sinds 2005 ieder jaar succesvol gebroed wordt, arriveerden de gierzwaluwen pas op 16 mei. Gelukkig waren dit jaar toch 14 kisten bezet (2012: 11 kisten). Helaas werd in een kast een dode adulte vogel aangetroffen, en 3 andere kisten zijn vanaf eind mei leeg gebleven. In een kast zijn wel eieren gelegd, maar deze zijn niet uitgekomen.

Momenteel (7 augustus) zijn er nog steeds jongen aanwezig in een van de kisten. Ze zijn nu ongeveer 2,5 week oud, dus het zal spannend worden of de oudervogels blijven voeren. In een andere kast troffen we op 4 augustus twee dode jongen aan nadat de oudervogels waarschijnlijk vertrokken zijn naar het overwinteringsgebied. Zeker is nu al dat er dit jaar minder jongen zijn uitgevlogen dan in 2012. Toen vlogen 22 jongen uit, tot nu toe zijn er dit jaar slechts 9 jongen uitgevlogen

Vierkantsbeen

Afgelopen seizoen werd herhaaldelijk gezien dat eieren uit het nest werden gewerkt. Gierzwaluwen kunnen het ei verplaatsen door het achteruit tussen hun poten door weg te rollen maar er is ook beschreven dat ze het ei in de bek nemen.

(http://www.youtube.com/watch?v=Ae_2Yl8BcKE)

Dit is mogelijk door dat gierzwaluwen een vierkantsbeen hebben: Een extra bot tussen onder- en bovenkaak. Slangen hebben dat ook. Het is een belangrijke schakel in de evolutie van reptielen naar vogels. Slangen kunnen hierdoor een prooi naar binnenwerken die groter is dan de eigen kop. Ook jonge gierzwaluwen kunnen door dat vierkantsbeen hun zo op het oog beschaafde bekje opensperren tot een gigantisch muil, waarin de kop van een ouder verdwijnt.

Waarom het ei het nest uit moet? Misschien te ver afgekoeld door een te lage omgevingstemperatuur? Gelegd door een indringer met legnoed? Een onbevucht ei? Te weinig aanbod van insecten? Of een indringer die de broedplaats wil overnemen maar dan wel zonder eieren? In het laatste geval gebeurt het ook dat jonge gierzwaluwen zonder pardon door de nieuwe partner gedood worden.

(<http://www.youtube.com/watch?v=FEznXVNB3w>)

Inventarisatie Moergestel

Omdat de inventarisatie in Moergestel afgelopen jaar niet compleet was, zouden we dit jaar nog een keer inventariseren in Moergestel. Eigenlijk dachten we dat we vorig jaar de meeste broedplaatsen wel gevonden hadden en na de slechte start in mei waren de verwachtingen niet erg hoog gespannen.

Bernadette, Mieke, Arie, Huub, Toon, Gerard, Annemieke en Hannie (de laatste 2 niet op de foto) registreren maar liefst 37 broedruimtes op één avond.

Foto: Annemieke Biesterbos

Maar tot onze grote verbazing (en blijdschap) vonden we ruim 100 broedplaatsen, een toename van 50%. De waarnemingen moeten nog verder uitgewerkt worden maar een eerste, voorlopig overzicht vindt u hieronder.

Blok	2012 totaal	2013 bevestigd	2013 onbevestigd	2013 nieuw	2013 totaal
1	4	4		3	7
2	1	1			1
3	22	22		25	47
4	21	20	1	2	22
5	17	15	2	4	19
6	6	6		3	9
Totaal	71	68	3	37	105

Opvallend is natuurlijk op de eerste plaats het grote aantal nieuwe nestplaatsen, vooral omdat de meeste nieuwe broedruimtes gevonden zijn op plaatsen waar in 2012 uitgebreid geteld is. Verder viel het ons op dat op veel bij ons bekende locaties ook dit jaar invliegers werden gezien maar op een andere plaats. Een voorbeeld: bij twee huizen was al jarenlang een paartje gierzwaluwen actief. Ze vlogen in en uit onder de nokpan. Dit jaar meldden de bewoners dat ze helaas niet aanwezig waren. Een half uurtje posten leerde ons dat er wel degelijk ook dit jaar gierzwaluwen in het pand aanwezig waren, onder de 4^e en 6^e gevelpan. Zowel in Oisterwijk als Moergestel zagen we dit jaar veel giervluchten, ook in wijken waar we eerder nooit gierzwaluwen zagen. Wij tellen geen rondvliegende gierzwaluwen en kunnen dus geen zekere uitspraken doen maar het lijkt erop dat er dit jaar veel meer gierzwaluwen rondvlogen in deze twee kernen dan eerdere jaren.

Postelstraat 1

De mooiste waarnemingen bij de inventarisatie waren ongetwijfeld die in de Postelstraat. In de vorige nieuwsbrief vertelden we over een dakrenovatie bij dit pand waarbij door ons alle nesten verwijderd waren.

Ruim voor het begin van het broedseizoen lagen de pannen er weer op en konden we de nestjes terug leggen. Gewapend met tekeningen 'hoe-het-was', de nestjes uiteraard, een zak hooi en een grote pot lijm, klommen we het dak weer op. Tot onze grote opluchting zagen we meteen dat het dak nog steeds heel toegankelijk was. Mooie invliegopeningen bij de onderrand en ook tussen de pannen. Zorgvuldig werden de nestjes teruggeplaatst. We hielden rekening met de ligging van de pannen zodat de kommetjes niet precies onder het laagste gedeelte van de dakpan zouden komen maar verder hebben we zoveel mogelijk de exacte maten aangehouden. En toen was het afwachten!

Nestje is teruggeplaatst op oude locatie

Voldoende invliegopeningen

Afgelopen weken werd bij het inventariseren al snel duidelijk dat deze reddingsactie succesvol is geweest. Dertien invlieglocaties zijn zeker, mogelijk zijn het er één of twee meer. Dit betekent dat we 20 % van de in 2012 bekende gierzwaluwbroedplaatsen in Moergestel van de sloper hebben gered.

'We' zijn natuurlijk de vrijwilligers die het dak op zijn geweest maar ook degenen die afgelopen zomer hier geïnventariseerd hebben, de bewoners van dit pand en niet op de laatste plaats de mannen van bouwbedrijf van Laarhoven.

Een bedankje aan de bewoners van het pand en bouwbedrijf van Laarhoven voor de goede samenwerking is dan ook wel op zijn plaats.

Zwaluwtoren

En dan was er natuurlijk nog ons eigen bouwproject: de zwaluwtoren. Met behulp van de werkgroep Landschapsbeheer (IVN Oisterwijk), Maurice van der Kaa (werkgroep Beheer kleine landschapselementen), Brabants Landschap, de firma Ketelaars Groenvoorzieningen en leden van beide vogelwerkgroepen werd er gefreesd, gegraven, geplant en gezaaid. Telefoonpalen, voorzien van mooie, porseleinen isolatoren, werden geplaatst en loggeluiden werden toegepast.

Helaas heeft dit nog niet tot de gewenste bewoning geleid, wel zijn er geïnteresseerde bezoekers geweest.

Wederom: bedankt voor jullie inzet!

Gouden gierzwaluw

Afgelopen voorjaar is ons project 'de zwaluwtoren' genomineerd voor de Gouden Zwaluw.

De Gouden Zwaluw wordt uitgereikt door de Vereniging Nederlandse Cultuurlandschappen en is bedoeld voor bedrijven, overheden of personen die zich verdienstelijk hebben gemaakt om de natuur in de straat, wijk of stad te bevorderen.

Deze vereniging ziet de stad als het meest intensief ingerichte cultuurlandschap van Nederland, waar zowel voor de natuur zelf, als voor de daar wonende mensen, elke ruimte voor groen benut moet worden. Natuur in de stad betreft op een ongedwongen manier de jeugd, de besluitvormers van de toekomst, weer bij dit onderwerp, en zorgt daarnaast voor verkoeling, afname van vervuiling, en een toename van het welbevinden van de bewoners.

Op 13 juni zijn we met een groepje vrijwilligers naar Utrecht geweest en daar bleek dat we niet alleen (uit 26 projecten) genomineerd waren, maar ook daadwerkelijk de Gouden Gierzwaluw hadden gewonnen, samen met twee andere projecten (Bijenkasteel en Groene Stapstenen).

Een blijk van erkenning voor alle vrijwilligers die bij de bouw van de toren betrokken zijn.

*Enkele van de vele vrijwilligers
Foto: V te Plate (VNC)*

En verder

is er nog van alles te vertellen. Bijvoorbeeld over de trek die voor de gierzwaluwen weer begonnen is. Op 1-5 augustus werden op een willekeurige telpost in de buurt (Brobbelbies-Noord) maar liefst 357, 593, 271, 468 en 159 overtrekkende gierzwaluwen geteld. Het totale aantal getelde vogels bedroeg die dagen resp. 442, 702, 411, 572 en 396. (www.trektellen.nl). Dat betekent dat bijna driekwart van de getelde vogels een gierzwaluw was.

Maar ook over de grote bonte specht die waarschijnlijk de huiszwaluwnesten in de buurt van de toren heeft gepredeerd. Of over onze plannen met betrekking tot de Joanneskerk. Over de ontdekking van het overwinteringsgebied (dankzij geolocators) van de Black Swift in Amerika. Of over de evolutie waarbij gierzwaluwen die in een gebied met veel autoverkeer broedden, kortere vleugels kregen waardoor het aantal verkeersslachtoffers afnam.

Maar er moet iets overblijven om te vermelden in het jaarverslag. Heeft u nog iets te vragen of te melden, dan kunt u ons altijd bereiken via ons email-account op de voorpagina.

Gerard van der Kaa en Hannie Nilsen, Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk